

REGISTERBLAD

Namn och datum: Lena Nerkegård: 98-02-25--27, Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09007](#)

Områdesnamn: [BÄSTETRÄSK MED OMGIVNINGAR](#) (4 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 4h 10

Areal: 9 707 ha varav 8 807 ha land och 900 vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118/117, Ihreån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

Klintkust, raukar, klapperfält, strandvallar		flora
Odlingslandskap	naturbetesmark	
	alvar, betad skog, annan öppen utmark, buskrik utmark	flora
	havsstrandäng	flora
Sjö		fauna
Våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	topogent kärr i kustzon	flora
Kärrkomplex	topogent kärr	flora
	fukthed	
	komplex av fuktiga marktyper	flora
Källmyr	rikt topogent kärr	flora
	källkupol	flora
Skogslandskap	ädellövskog	flora
	barrskog	flora

Värdeomdöme: Mycket stort naturområde som delvis har vildmarkskaraktär. En mycket stor del av området genomkorsas endast av några små körvägar och präglas i övrigt av orördhet och stor variation. Stora delar av markerna är präglade av långvarigt bete. Det stora hållmarkskomplex som finns i

området är ett av de bästa exemplen på gotländska hållmarker och är även av mycket stort ekologiskt intresse.

I området finns ett stort antal våtmarker med höga värden. Följande våtmarker har erhållit klass 1 i våtmarksinventeringen och hyser mycket höga naturvärden. Mølner myr är Gotlands största opåverkade agmyr och har en rik flora. Våtmarken vid Horsan består av ett kärrkomplex med mycket höga botaniska värden. Våtmarkerna vid Hässlemyr omfattar vidsträckta områden och består av en mosaik av kärr och fukthedar med höga botaniska värden. Våtmarkerna vid Kyrkhagen består av topogena och soligena kärr med stora botaniska värden. Vid Skymnings finns fukthedar med höga värden. Vid Bästeträsk finns våtmarker som består av ett komplex av fuktiga marktper och fuktäng. Rutemyr är en agmyr med mycket rik flora. I Långvät finns topogena och soligena samt fuktängar och sumpskogar med höga naturvärden. Tväringsmyr består ett topogent kärr och en fukthed. Lillträsk består av en mad, en fukthed och en fuktäng med rik flora. Sändeträsk består av ett komplex av våtmarktper. Bluttmo är mycket mångformigt och har höga raritets- och floravärden. Det innehåller exempel på mycket väl utbildade källkärr. Området har även värden av källbäckar, fuktängar och sumpskog. Bungenäs har värdet av våtmarkskomplex och topogent kärr i kustzon.

Från hydrologisk och hydrogeologisk synpunkt är området av mycket stort intresse. Det har en hydrologi som är märklig. Flera sjöar och våtmarker har inga synliga avlopp utan dräneras underjordiskt.

Hela kustområdet är av stort geologiskt intresse med orörda klapperstränder, raukområden, klintnäsor och en välutbildad strandvallsmorfologi. Falholmen är en praktlokal vid studier av kustprocesser.

Området har en fågelfauna av riksintresse och speciellt Falholmen samt Storholmen och Lillholmen hyser en mycket rik fågelfauna. Inom området ligger den hela miljön Skymnings med ängs- och hagmarks-objekten Austerskogen; Skymnings, Utoje och Skymnings 1:12, 1:17. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker. I naturbetesmarkerna finns artrika växtsamhällen med arter som vildlin, jordtistel, majviva, kustarun, slätterblomma, blodnäva och gulkämpar.

Lövmarkerna norr om Hägur är på grund av sin variation, storlek och artsammansättning ett unikt område som uppmärksammas under nyckelbiotopinventeringen. Det omfattar 10 hektar lövmarker. Den epifytiska lavfloran är mycket rik och hyser arter som *Arthonia zwackhii* (saknar svenskt namn), dvärgbägarlav, blylav, västlig njurlav, bårdlav, olivklotterlav, skuggkranslav, hjämbrosklav och rosa skärelav.

I barrskogen i Bunge finns förekomst av trådbrosklav och ringlav.

Området innehåller ett stort antal nyckelbiotoper.

Huvudkriterier:

- A. Intressant och unikt område från geologisk synpunkt. Praktlokal vid studier av kustprocesser. Geologiskt värdefullt hållmarksområde.
- B. Mycket intressanta våtmarksområden. Märklig hydrologi. Ett ovanligt intakt och väldifferentierat hydrologiskt komplex. Hållmarksskog kännetecknar stora delar av området. Floristiskt intressant.
- C. Källkärr, källkupoler, värdefulla lövmarker.
- D. Epifytisk lavflora med rika förekomster av ett stort antal rödlistade arter.
- E. Storslagen kustnatur. Stora skönhetsvärden.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av nästan helt oexploaterat landskap kan bibehållas. Den naturliga hydrologin bevaras.

Områdets värden reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, vandringsleder och kalhyggen. Vidare kan dikning påverka den naturliga hydrologin negativt. Bilkörning på hållmark och klapperstensfält reducerar också värdet påtagligt.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar och vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ett strandområde väster om sjön Horsan är naturreservat, Grodde naturreservat (bildat 1981).

Öarna Storholmen och Lillholmen i Bästeträsk är fågelskyddsområde (1986).

100 m strandskydd gäller för sjöarna Bästeträsk, Trullträsk, Nyrajsu, Mavrajd, Kölnhajdträsk, Horsan och Alnshajd.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 5) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8002 7-18, 7-23).

Delar av området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8002.

Mölnermyr och Bluttmo ingår i Myrskyddsplanen (Msp).

Ett 1 013 ha stort område öster om Bästeträsk är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Geologiskt synnerligen differentierat område med mycket goda exempel på raukområden, klintnäsor, strandvallsystem och hållmarksstrukturer. I detta sammanhang kan särskilt den ovanligt markanta Litorinastrandvallen benämnd Burgen omnämnas. Här förekommer också olika slag av våtmarker som bildar ett hydrologiskt ovanligt intakt och väldifferentierat komplex.

Området öster om Bästeträsk (SMHI S 642555-168553) karaktäriseras i norr av några små klintar och av de många små strandvallskomplexen. Svackor i terrängen har intagits av myrar och sjöar. Vid Hautträsk (SMHI S 642301-168021) har en strandbarrikad utbildats. 800 m OSO Ar har havet svarvat ut strandgrytor och raukar.

Falholmen är en flack ö som är täckt av serier av strandvallar och strandsporrar. I nordväst sträcker sig en låg kustklint med överhäng. Utanför denna ligger ett mycket brett berggrundsplan, en s k pall, som vid lågvatten ligger över vattenytan. Hela ön är väl ägnad för studier av strandprocesser

Kustområdet Kyrkudden-Bläse uppvisar en markant strandvallsmorfologi. Innanför kusten ligger sjön Horsan (SMHI S 642008-168013) i en sänka.

Grodde naturreservat utgör ett stycke strandvallskust med vackert utformade strandvallar som är tämligen fria från mänskliga ingrepp.

Vegetationen uppvisar som följd av den geologiska mångformigheten skilda drag. Hällmarkstallskogar, till stor del öppna och betespräglade, kännetecknar stora delar av området. Hällmarkerna är oftast floristiskt intressanta och utgör växtplatser för alpnycklar, salepsrot, kalkdån m fl sällsynheter. Den för Gotland unika svärdskrisslan har rika förekomster, och i området öster om Bästeträsk är myrarna orkidérika. Sjöarna är vegetationsfattiga. Bottnarna täcks i allmänhet av kransalger, och agmader breder ut sig i deras västra delar. Havsnajas finns i flera sjöar. Källkärr med kalktuffbildningar förekommer.

Vid Hässle ligger ett relativt isolerat lövmarksområde omgivet av hällmarksbarrskogar. Jordmånen är här mager och trädskiktet präglas av senvuxna träd, främst ask och ek. Flera av askarna har spår av klappning. Hassel är vanlig i buskskiktet. Lavfloran är välundersökt och sammanlagt har åtta rödlistade arter påträffats, varav en, *Bacidia auerswaldii*, är mycket sällsynt i ett nationellt perspektiv. Gotland hyser merparten av de aktuella lokalerna i landet. Mindre hackspett har på senare år rapporterats under häckningstid.

Även vid Utoje finns värdefulla lövmarker.

Fågelfaunan har vildmarkskaraktär och i området häckar bl a trana, grågås, lärkfalk, duvhök, pärluggla, korp m m. På öarna Storholmen och Lillholmen i Bästeträsk häckar bl a flera hundra par ejder. Insektsfaunan är rik. Bl a förekommer här smedbocken, som är landets största långhorning. Området har dessutom en rik molluskfauna.

På Träskhald är fågellivet rikt framför allt i myrar och våtar och bl a häckar dvärgmåsar här vissa år. I omgivningarna förekommer trädlärka.

På Falholmen är vegetationen sparsam. På de högre nivåerna växer bestånd av måbär och tulkört. I blockmarkerna i norr häckar tobisgrisslor, och till öns fågelfauna hör även bl a gråtrut, silltrut, silvertärna, småtärna, skrântärna och roska.

På den mot havet exponerade hälften av Grodde naturreservat saknas högre vegetation i form av träd och buskar. De inre delarna av området hyser en låg och långsamt växande tallskog.

Den omväxlande och strövvänliga naturen gör området väl lämpat för promenader och strövtåg.

Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet med stort inslag av naturbetesmarker i form av alvar, buskrik utmark och betad skog. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, alvarhed av hällmarkstyp, fuktäng av kalktyp och fuktäng av gräslågstartyp. Bitvis art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som blodnäva, darrgräs, jordtistel, kustarun, slätterblomma, gulkämpar, majviva och backsmultron.

Mölnermyr är ett mycket stort våtmarksområde med orörda omgivningar. Området domineras av ett stort agmyrsområde. Myren omgärdas av smala stråk med blåtåtelkärr och axagkärr. I den sydöstra delen finns ett stort sammanhängande område med blåtåtelkärr som heter Mølnerbunkar. Vegetationen är här mycket rik.

Våtmarksområdet öster om Horsan innehåller en mängd olika vegetationstyper med mosaikartad utbredning. De botaniska värdena i området är mycket höga. Bäckens som avvattnar Mølner myr rinner genom området. I de övre delarna är bäcken meandrande och rinner genom ett videkärr med högörtvegetation. Vanliga arter är bunkestarr, älgört, bäckmärke, vattenmynta, vattenklöver och vattenmåra. Marken är lerig med stort innehåll av kalkgyttja. Här växer ävjestarr, ärtstarr och strandpryl. I bäckkanterna finns mycket artrika miljöer där det växer blåtåtel, ängsstarr, hirsstarr, axag, slätterblomma, majviva, blodnycklar, vaxnycklar, ängsnycklar, sumpnycklar, kärrknipprot, flugblomster, blodrot, vildlin, nattviol, ängsvädd, tvåblad, kärrlilja, svinrot, brunört, spikblad, strätta, tätört och kustarun.

Hässlemyr är ett stort våtmarksområde med mycket karga naturförhållanden. Jordtäckes saknas helt på många håll. Området sluttar svagt åt sydväst och dränerar de tre stora agrträskerna Kölningsträsk, Nyrajsu och Mavrajd ut i Bäste träsk.

Kyrkhagen är ett varierat våtmarksområde med mosaikartad utbredning av agmyrar, blåtåtelkärr, kalkfuktängar, våtar, axag-kärr, blåtåtelsumptallskogar och fastmark.

Fukthedarna vid Skymnings består av en helt öppen mycket karg hed med färbete. Jordtäckets är endast ca 5 cm tjockt eller tunnare. I områdets centrala delar finns våtar dominerade av krypven och slankstarr. Här växer ryltag, knutnarv och gräslök. I bottenkiktet märks mindre förekomster gul

korvskorpionmossa. Ovanför vätarna finns olika typer av fukthedar på grusigt material med rikliga förekomster av polygonmönster. Området omges av karga alvarhedar och torra tallskogar. Området saknar negativa ingrepp.

Rutemyr är en stor agmyr utsträckt som håller vatten året runt och dräneras av en bäck söder om myren. Kanterna på myren är rika på bleke och utgörs av ett fem till tio meter brett bälte med axagkärr. Vegetationen är mycket rik med rikliga förekomster ängsstarr, slankstarr, nålstarr, näbbstarr, kustarun, smalfräken, gräsull, ängsull, ryltåg, vildlin, tätört, kärllilja, majviva, blodrot, ängsnycklar, vaxnycklar, blodnycklar, sumpnycklar, brudsporre, luktsporre och kärknipprot.

Bluttmo är ett mycket variationsrikt våtmarkskomplex med källmyrar, källbäckar, källor, källkupoler, fuktängar och sumpskog. Området uppvisar fina övergångar mellan de olika våtmarkstyperna. Kärrområdena är i regel öppna eller endast glest beväxna med låga tallar. Kärren är flacka i de övre delarna och sluttar brant centralt i området. I de lägre delarna planar marken åter ut och övergår i sumpskog. I området finns tolv källkupoler med en diameter på mellan tre och tio meter. Floran är mycket rik.

Våtmarken på östra delen av Bungenäs består till största delen av älväxingdominerade fuktängar. Över stora områden växer älväxing som enda dominerande art. Denna del saknar helt trädskikt och har endast få enbuskar. I området finns mindre partier vätar, agbestånd, högörtvegetation och sumpskogar. Mot strandkanten finns ett källkärr med höga värden. Kärret sluttar brant mot havet men källorna i området är diffusa. Vegetationen är rik och här växer axag, blåtåtel, ängsstarr, hirsstarr, sumpnycklar, näbbstarr, ärtstarr, loppstarr, kärrtistel, blodrot, kärllilja, klöverärt, vattenklöver, ängsvädd, stenbär, majviva, ängsnycklar, sumpnycklar, brudsporre, kärknipprot, flugblomster och kustarun. I bottenskiktet växer guldspärrmossa, späd skorpionmossa, korvskorpionmossa, kalkkammosa, kamtuffmossa, källtuffmossa, kärnbryum, stor fickmossa, kärrspärrmossa, spjutmossa och gyllenmossa.

Anmärkning: VMI-ID: 7J3G02 (Msp), 07J3H10 (Msp), 7J4G01, 7J4G02, 7J4G06, 7J4G08, 7J4G08, 7J4H05, 7J3H01, 7J3G04, 7J4H03, 7J4H11, 7J4I08, 7J3H10.

Referenser:

- Björndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*
- Högström, S., 1985: *Bästeträsk. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Johansson, P. 1998: *Gotlands lövmarker: Förslag till värdekärnor i större landskapsavsnitt och som punktobjekt*. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och bagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Petersson, J., 1985: *Bästeträsk. Ornitologisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.